

Uz pojam narodni glazbeni instrument Holý s pravom upozorava kako pojedino glazbalo u određenim povijesnim i geografskim uvjetima postaje narodni instrument. Klarinet je, npr., u Hornjackom ubrzo prihvaćen, dok u nekim drugim područjima, npr. u Slovačkoj, nikako ne ulazi u narodne instrumente.

Treće poglavlje autor započinje teoretskim raspravljanjem o stilu u folklornoj glazbi. Premda zna za mnoga još neriješena pitanja na tom području, Holý prilazi analizi sadržajnih, tehničkih i izražajnih obilježja hornjacke instrumentalne folklorne glazbe, dakle, analizi njezina stila. Uz prikaz višeglasja posebnu pažnju privlače autorova izlaganja o ornamentiranju svirke i o detaljnom zapisivanju ritamskih pojava. Na sinoptičnim tabelama prikazuje transkribirane načine ukrašavanja osnovne melodije prema svirci četiriju primaša. Uz to utvrđuje i neke zakonitosti o mjestu i učestalosti ukrašavanja. Učestalost pojedinih ritamskih figura prikazuju posebne tabele iz kojih se vidi odnos između općenito upotrebljivanih figura i figura kojima se individualno služe pojedini svirači. Premda je broj prvih znatno veći — jer je, naravno, riječ o folklornoj glazbi — autorovo proučavanje individualnog stvaralačkog doprinosa pojedinog svirača otvara nova pitanja za etnomuzikologiju.

U svom proučavanju ritma Holý je ubrzo primijetio da u instrumentalnoj pratnji plesa *sedlácká* u dionicama pratećih instrumenata postoji karakterističan ostinato četiriju osmina, od kojih su druga i četvrta naglašene. Prvi i drugi dio tog dvočetvrtinskog takta nisu, naime, jednaki. Uz pomoć inž. Otakara Pokornog Holý je elektroakustičkim mjerenjima točno utvrdio odnos 12:13.

Daljim mjerenjima uspio je utvrditi i zorno prikazati na priloženim crtežima sitne razlike u trajanjima pojedinih mjernih jedinica i njihovih dijelova. Tako je konkretno i egzaktno prikazao mogućnost kako da se zabilježi i »ono nešto posebno što daje čar izvornoj svirci narodnih svirača« (kako, inače, obično volimo označavati takve pojave) tj. pojavu slobodne interpretacije u okvirima određenih osnovnih pravila. U ovoj knjizi autor ne objašnjava tehnički postupak kojim je došao do iznesenih rezultata, nego upućuje na zajednički rad što ga je s. O. Pokorným objavio u Sborníku prači filosofické fakulty brněnske university«, 1963, F 7, pod naslovom *Über die Anwendung der graphischen Dynamik — und Rhythmusaufzeichnung bei der Untersuchung der Musikfolklore*.

Knjiga ima i opširniji sažetak na češkom jeziku, opsežan popis literature, notne primjere, fotografije, crteže i tabele.

Jerko Bezić

GOTTSCHAEER VOLKSLIEDER, BAND II. GEISTLICHE LIEDER, Herausgegeben von ROLF WILH. BREDNICH und WOLFGANG SUPPAN (GOTTSCHAEER VOLKSLIEDER. Gesamtausgabe, Auf Grund der Sammlung Hans Tschinkel und der Vorarbeiten von Erich Seemann mit Unterstützung des Deutschen Volksliedarchivs herausgegeben von ROLF WILH. BREDNICH, ZMAGA KUMER und WOLFGANG SUPPAN), B. Schott's Sohne, Mainz, 1972, 390 str.

Drugi svezak velike zbirke njemačkih narodnih pjesama iz Kočevja, nekadašnjeg njemačkog jezičnog otoka u južnoj Sloveniji, sadrži tzv. duho-

vne pjesme. Raspoređene su ovim redoslijedom: legende, božićne, koledarske i uskrsne pjesme, pjesme iz kršćanskog života (*Christlicher Tages — und Lebenslauf*) — od toga je polovica pjesama o smrti, posebno pjesme kojima se umirujući oprašta od života, nadalje pjesme koje štuju Mariju, Isusa i svece.

Urednik R. W. Brednich rasporedio je legende u pet skupina. Legende o Mariji i o različitim svecima dvije su najveće skupine, ostalo su legende o Isusu, legende o Bogu koji dolazi ljudima i legende o duši na drugom svijetu. Mnogi od tekstova tih pjesama nose obilježja velike starine.

Numeracija tipova pjesama nastavlja se na I svezak, zato je 166 tipova u II svesku označeno brojevima 126 — 289. Uz gotovo svaki tip nalazimo varijante, tip br. 254 — Marija u vrtu s ružama (*Maria im Rosengarten*) ima 49 tekstovnih varijanata i 39 melodija. Uz 386 tekstova pjesama ovaj svezak sadrži i 309 napjeva.

U usporedbi s prvim sveskom drugi sadrži veći broj magnetofonski snimljenih i transkribiranih pjesama, otprilike jednu petinu objavljenih napjeva (60). Napjevi dviju legedâ iz skupine o različitim svecima u cijelosti su vrlo pomno transkribirani. Prvi napjev obuhvaća 22 melostrofe (br. 185 d, pjesma o velikom grešniku koji je ubio svoje roditelje), i drugi 8 melostrofa (br. 179 d, o sv. Martinu koji je odrezao dio svog plašta i dao ga prosjaku).

U prvom svesku navodi se ponegdje i ime transkriptora napjeva. Drugi svezak uz pjesme snimljene magnetofonski ima samo podatak o zapisivaču (A. — tj. Aufzeichner) ili o skupljaču, odnosno vlasniku zapisa; ne razlikuju se snimatelj i transkriptor napjeva. Zbog kompliciranijih primjera napjeva potrebno bi bilo navesti i ime transkriptora napjeva, što može u pojedinim primjerima ukloniti i nejasnoće u podacima uz pjesme. Tako, npr., podaci uz primjer br. 179 d upućuju na transkripciju drukčiju od transkripcije objavljene pod tim brojem (usp. Maria Hornung, *Proben lebendigen Gottscheer Volksliedgutes*, »Jahrbuch des Österreichischen Volksliedwerkes«, 1966, str. 77). Pjesmu pod br. 185 d snimio je *Institut für ostdeutsche Volkskunde* iz Freiburga i. Br. Objavljena transkripcija napjeva pod br. 185 d razlikuje se od transkripcije istog snimka koju je objavio navedeni feiburški institut u opsežnim komentarima uz izdanje triju gramofonskih ploča (*Legendenlieder aus mündlicher Überlieferung*, 3 Langspielplatten, Textheft, Freiburg i. Br. 1971, str. 108).

Napjevi objavljeni u II svesku predstavljaju veoma vrijednu i zanimljivu građu u kojoj ima jasnih znakova velike starine (npr. spomenuti br. 185 d i stara uskrsna pjesma *Christ ist erstanden*, br. 216 a). Među koledarskim pjesmama posebno je interesantan ritamski sastav melodijâ u varijantama tipa br. 211. Uz dva različita oblika zapisa tog sastava (211 c i 211 e) ovdje prilažemo i naš prijedlog za određivanje mjere u ritamskom sastavu melodije primjera br. 211 c, da bi mogao poslužiti za analize i komentare u najavljenom četvrtom svesku komentara i analiza. Naš prijedlog izrađen je prema snimku te pjesme na prvoj od triju LP-gramofonskih ploča *Gottscheer Volkslieder*, izd. Johannes Künzig i Waltraut Werner, Freiburg i. Br. 1967, ovako: $3/4$ *Wir /sind drei Herrn mit/ 2/4 unserm Stern, wir/ 3/4 suchn den Herrn, wir/ 2/4 habn ihn gern, wir/ 3/4 suchn den Herrn, wir/ habn ihn*

gern. Ako ritamski sastav s takvim mjerama možda i nije najjasniji u prvoj melostrofi, on je potpuno jasan u drugoj i u većini ostalih melostrofa.

Na kraju još jedno objašnjenje. Početak teksta pjesme br. 244 a, hage-de o dvanaest svetih brojeva *Kloainder Muöss, kloainder Muöss, (Shug du mire, bues ischt oains'!*, čitamo u prijevodu na današnji njemački književni jezik ovako (str. 296): *Kleiner Muss (!), kleiner Muss, / sag du mir, was ist eins!* U navedenom kontekstu značenje riječi *Muss* ostaje čitaocu nerazumljivo. Ali ako se za tumačenje te riječi poslužimo slovenskom riječju *mož*, odnosno u dolenskom dijalektu *muož* (njem. der Mann), značenje riječi *Muss* odmah je jasnije i mi prevodimo: *Kleiner Mann, d. i. Knabe, sag du mir was ist eins!*

(Prikaz prvoga sveska ovog djela obavljen je u sedmoj knjizi našega godišnjaka.)

Jerko Bezić

LORENC ANTONI, FOLKLORI MUZIKOR SHQIPTAR, bleni V, Rilindja Prishtinë 1972, 215 str.

Nastavljajući prikupljanje muzičke tradicije albanskog naroda nastanjenog na području SAP Kosova, SR Makedonije i SR Crne Gore, Lorenc Antoni u svojoj petoj zbirci *Folklori muzikor shqiptar* objavljuje 122 pjesme. Sve su snimljene i zabilježene od pjevača koji su se — kako autor sam kaže — nedavno doselili (dakle ne od starosjedilaca) iz različitih krajeva, kao i od onih koji povremeno dolaze u Prištinu.

Zbirka sadrži predgovor (na albanskom i srpsko-hrvatskom jeziku), 122 notna zapisa (transponovana na završni ton g), popis pjesama razvrstanih prema izvođaču (pjesme muške, ženske i dječje), funkciji i sadržaju (svadbene, pečalbarske, tužbalice, dječje, junačke, ljubavne i dr.), zatim, pregled struktura napjeva prema broju i sastavu taktova, pregled skala i opsega napjeva (naznačenih slovima), popis mjesta u kojima su pjesme snimljene, popis imena kazivača sa njihovim osnovnim podacima, popis prvog stiha pjesama kako su izložene u zbirci i redoslijed tekstova prema abecednom redu prvog stiha.

Pjesme su razvrstane u dvije glavne skupine, od kojih prva sadrži jednoglasne, a druga polifone pjesme. Pjesme prve skupine (118 primjera) raspoređene su na osnovu vrste i sastava taktova. Uz svaki pojedini napjev autor daje podatke tonske, ritmičke i melopoetske analize, zatim potpuni tekst, podatke o funkciji, sadržaju, pjevaču, mjestu i vremenu gdje i kada je pjesma snimljena. Svaku promjenu koja se javlja u melodiji ili strukturi melostrofe autor donosi u cijelosti.

Od četiri polifona primjera (br. 119—122) jedan potiče sa područja Toska, a tri sa područja Gega. O polifoniji Gega autor posebno govori u svom predgovoru. Upoznaje nas sa geografskom rasprostranjenošću polifonog pjevanja, konstatuje da se u različitim oblicima susreće najčešće na području Kičeva, da u pjevanju učestvuje 3—4 pjevača, žena ili muškaraca (ali samo u dvije dionice). Muškarci pjevaju bez instrumentalne pratnje, a žene uz pratnju defa — membranofonog instrumenta — koji ovdje služi očito za podržavanje ritma pokreta kod pjesama uz igru.